

РОЗРОБНИКИ:

Кутуєв Павло Володимирович, д. соц. н., проф., завідувач
кафедри соціології

Панченко Любов Феліксівна, д. пед. н., проф., професор
кафедри соціології

Коржов Геннадій Олександрович, к. соц. н., доцент кафедри
соціології

Пиголенко Ігор Вікторович, к. філос. н., доцент кафедри
соціології

Якубін Олексій Леонідович, к. політ. н., старший викладач
кафедри соціології

ВСТУП

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 054 «Соціологія» складена у відповідності з навчальними планами підготовки 054 соціологія, що включає в себе проблемне поле фундаментальних дисциплін підготовки докторів філософії зі спеціальності Соціологія. Програма складена з урахуванням питань, які вивчаються в межах наступних дисциплін: «Соціологія», «Історія соціології», «Кількісні методи соціологічного дослідження», «Якісні методи соціологічного дослідження», «Сучасні соціологічні теорії».

Мета: виявлення рівня сформованості фундаментальних та інструментальних компетентностей аспіранта. Мета досягається через формування у процесі навчання у аспіранта наступних знань та умінь.

Аспірант повинен:

- мати уявлення про об'єктивні тенденції суспільного розвитку;
- закономірності функціонування соціальних систем, взаємодію соціальних процесів та їх соціальний зміст;
- основні суспільні процеси на макро- і мікросоціальному рівні;
- взаємозв'язок соціальних процесів з економічними, політичними та культурними процесами;
- володіти знаннями з соціології, вміти аналізувати специфіку соціальних явищ та процесів на різних рівнях соціуму;
- знати соціологічні теорії особистості, механізми регуляції поведінки особи та вміти адаптуватись до соціальних умов, що постійно змінюються;
- вміти аналізувати проблеми організації та управління працею в сучасних умовах трансформації українського суспільства;
- вміти переводити одержувані знання в інноваційні технології, перетворюючи нові знання в конкретні пропозиції, демонструючи гнучкість у застосуванні соціологічних методів дослідження;
- забезпечувати доступ до глобальних джерел знань та володіти сучасними інформаційними технологіями;
- володіти методологічними знаннями, вміти аналізувати, оцінювати і порівнювати дані, отримані в результаті проведення соціологічного дослідження, вміти генерувати та оптимізувати нові рішення;
- володіти навичками проведення соціологічних досліджень на сучасному рівні, давати обґрунтовану інтерпретацію отриманим результатам та вміти використовувати їх на практиці;
- розуміти наслідки управлінських рішень, що приймаються, для навколишнього середовища та соціуму, мати професійну й етичну відповідальність при виконанні поставлених перед ним завдань.

**Перелік запитань для складання вступного іспиту до аспірантури
за спеціальністю 054 Соціологія**

1. Структура сучасного соціологічного знання.
2. Типології суспільств в сучасній соціологічній науці: традиція та модерність.
3. Теорії походження суспільства та їх евристичні можливості.
4. Соціологія та влада: проблеми взаємодії. Роль соціології в соціальному реформуванні сучасного українського суспільства.
5. Основні підходи до визначення соціальної структури суспільства.
6. Феноменологічна концепція структурування соціальних взаємодій.
7. Класифікація соціальних інститутів. Процес інституціоналізації.
8. Концептуальні засади вивчення соціальної мобільності.
9. Структурно-функціональний підхід до вивчення соціальної стратифікації.
10. Багатомірні підходи до вивчення соціальної стратифікації.
11. Соціологічні підходи до вивчення проблеми бідності.
12. Лінгво-етнічна структура суспільства: поняття, характеристики в українському суспільстві, сучасні тенденції національно-етнічних процесів.
13. Релігійно-конфесійна структура суспільства: поняття, характеристики в українському суспільстві, сучасні тенденції релігійно-конфесійних процесів.
14. Структури громадянського суспільства, механізми їх функціонування та роль в сучасних суспільствах.
15. Динаміка соціальних нерівностей в сучасному українському суспільстві. Процеси поглиблення соціальних нерівностей.
16. Концепція соціального простору та класів П.Бурдьо.
17. Концепції мережевих структур (М.Кастельс); особливості функціонування соціальних мереж.
18. Концепції класового аналізу Дж.Голдторпа та Е.О.Райта: методологічний підхід, концептуальні поняття і чинники соціального класу
19. Концепти соціального класу та статусу: порівняльний аналіз.
20. Концепт соціального капіталу та його пізнавальні можливості. Види капіталу та їх співвідношення.
21. Особливості класового структурування сучасного українського суспільства.
22. Провідні тенденції соціальної мобільності в сучасному українському суспільстві.
23. Культурна трансформація пострадянського суспільства.
24. Сучасні міграційні процеси. Типи міграцій.
25. Освіта як інститут і фактор соціальних нерівностей: тенденції в сучасному світі, способи вивчення.
26. Дослідження проблеми бідності в сучасній соціології.
27. Соціологічні концепції соціалізації: порівняльна характеристика.
28. Концепція соціальної дії Т.Парсонса.
29. Формальні, неформальні та референтні групи. Теорія референтних груп Р.Мертонса.

- 30.Класичні та сучасні концепції бюрократії (М.Вебер, Р.Мертон, М.Кроз'є, З.Бауман). Бюрократія та олігархія (Р.Міхельс).
- 31.Нації та національні спільноти. «Уявлені спільноти» та конструювання національної ідентичності.
- 32.Специфіка соціологічного підходу до вивчення господарських процесів.
- 33.Порівняльний аналіз концепції постіндустріального суспільства і марксистської теорії суспільно-економічних формацій.
- 34.Підприємництво: поняття, економічні функції і роль в господарському розвитку.
- 35.Основні теорії і концепції девіації в сучасній соціології.
- 36.Різновиди малих груп. Їх характерні риси і особливості.
- 37.Методологічні основи соціологічного знання. Сучасні методологічні парадигми соціологічного дослідження.
- 38.Типи соціологічних досліджень.
- 39.Програма соціологічного дослідження: структура, функції, вимоги до програми.
- 40.Теоретична та емпірична інтерпретація та операціоналізація основних понять соціологічного дослідження.
- 41.Гіпотези соціологічного дослідження: поняття, типи, методологічні вимоги до формулювання гіпотез.
- 42.Вимірювання в соціологічному дослідженні. Основні типи шкал, що використовують в соціології.
- 43.Екологічна соціологія Чиказької школи (Р.Парк, Е.Берджес).
- 44.Теорії соціального обміну (Б. Скіннер, Дж. Хоманс, П. Блау, Р. Емерсон).
- 45.Теорія символічного інтеракціонізму Дж. Г. Міда и Г.Блумера.
- 46.Етнометодологія Г.Гарфінкеля.
- 47.Інтегральна соціологія П.Сорокіна.
- 48.Теорії постіндустріального суспільства Д.Бела та А.Турена.
- 49.Соціологічні концепції масового суспільства (Д.Рісмен, Х.Ортега-і-Гасет, Е.Шілз, Г.Блумер).
- 50.Соціологічні теорії тоталітарного суспільства (Х.Арендт, К.Мангейм).
- 51.Соціологічні теорії інформаційного суспільства.
- 52.Теорії розвинутого індустріального суспільства середини ХХ ст. (Франкфуртська школа, Р.Арон та ін.).
- 53.Теорія радикалізованого модерну та соціальної структурації Е.Гіденса.
- 54.Теорія комунікативної дії Ю.Габермаса.
- 55.Теорія раціонального вибору (Дж. С. Коулмен, Дж. Елстер).
- 56.Постмодерністська соціологія про природу сучасного соціуму (Ж.-Ф.Ліотар, Ж.Бодрійяр, Дж.Фрідман).
- 57.Феноменологічна соціологія знання П. Бергера и Т. Лукмана.
- 58.Публічна соціологія та її вплив на соціологічний дискурс.
- 59.Проаналізуйте засади світ-системного аналізу як соціологічної дослідницької програми.
- 60.Розкрийте засади соціологічного теоретизування про модернізацію.

Критерії оцінювання

Критерії оцінювання відповіді аспіранта враховують повноту та правильність відповіді, а також здатність аспіранта узагальнювати отримані знання; застосовувати загальні та специфічні наукові методи, принципи та закони на конкретних прикладах; аналізувати, інтерпретувати та оцінювати факти, події, процеси суспільного життя; чітко, послідовно та обґрунтовано аргументувати власну відповідь.

Підсумкова оцінка визначається за результатами комплексної перевірки знань аспіранта. (табл.1.).

Таблиця 1. **Рейтинг балів за виконання кожного виду завдання**

Вид завдання	Кількість балів, які може отримати аспірант
завдання I.	50 балів
завдання II.	50 балів
Всього	100

Рейтинг балів, отриманих за завдання I та II наведено в табл.2.

Таблиця 2. **Рейтинг балів, отриманих за виконання завдання I**

Кількість балів за завдання	Обґрунтування
50	Аспірант виявив всебічні та глибокі знання навчального матеріалу з дисципліни; проявив творчі здібності в розумінні., в логічному, чіткому, стислому та ясному трактуванні матеріалу.
40	Аспірант надає вичерпну відповідь, але під час застосування знань і вмінь при вирішенні завдання робить незначні помилки, що показують недостатньо глибоке знання.
30	Аспірант виявив загалом добрі знання навчального матеріалу при виконанні завдання, але припустив ряд помітних помилок.
20	Аспірант демонструє знання переважно репродуктивного характеру, відповідь не містить глибокого розуміння матеріалу; допускаються помилки у викладі основних ідей, понять тощо. Запитання розкрито на 40-50%.
10	Аспірант не впорався з виконанням завдань, припустив

	значну кількість помилок при виконанні завдань, виконав завдання I на 20-30%, розкрив лише основні аспекти проблеми
0	Немає відповіді, або відповідь не вірна

Таблиця 3. Рейтингова оцінка

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Традиційна оцінка
95 - 100	відмінно
85 - 94	дуже добре
75 - 84	добре
65 - 74	задовільно
60 - 64	достатньо
Менш ніж 60	незадовільно

Приклад типового завдання вступного іспиту до аспірантури

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

Спеціальність: «Соціологія»

Екзаменаційний білет 1

1. Структура сучасного соціологічного знання.
2. Порівняльний аналіз концепції постіндустріального суспільства і марксистської теорії суспільно-економічних формацій.

Затверджено на засіданні кафедри соціології

Протокол № від 2019 року

Рекомендована література:

1. Бабенко С.С. Соціокультурний механізм динаміки соціальних нерівностей: обґрунтування концепції // Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: збірник наукових праць. Харків: Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна, 2008. - С.46-50.

2. Бевзенко Л.Д. Стили жизни переходного общества. - К.: ИС НАНУ, 2008. - 144 с.

3. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. – М.: Московский философский фонд, «Медиум», 1995.

4. Бурдьє П. Различение: социальная критика суждения (фрагменты) // западная экономическая социология: Хрестоматия современной классики / Сост. и н.ред.В.В.Радаев. – М.: РОССПЭН, 2004. С.537-565.

5. Бурдьє П. Социальное пространство и генезис классов // Бурдьє П. Социология социального пространства / Пер. с фр. Москва-СПб, «Алтейя», 2005. С.14-48.

6. Вебер М. Основные понятия стратификации // Человек и общество. Хрестоматия / Под ред. С.А. Макеева. – К.: Ин-т социологии НАН Украины, 1999, с.85 – 106.

7. Гидденс Э. Устройство общества. М., 2003. – Сс. 43 – 55, 384 – 398.

8. Дарендорф Р. О происхождении неравенства между людьми // Дарендорф Р. Тропы из утопии. Москва, 2002. С. 510-514.

9. Дэвис К. Функционалистское обоснование стратификации // Человек и общество. Хрестоматия. - К.: Ин-т социологии НАН Украины, 1999. – С. 107-117.

10. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда: Пер с фр. - М.: Канон, 1996. - 432 с.

11. Классовое общество: теория и эмпирические реалии / Makeev С., Куценко О., Оксамитная С., Костенко Н., др. - Киев: ИС НАНУ, 2003.
12. Коваліско Н. В. Стратифікаційні порядки суспільства: концептуальні уявлення та досвід вивчення / Н. В. Коваліско.— К.: Інститут соціології НАН України, 2008.— 240 с.
13. Коваліско Н., Савчинський Р. Багатовимірний аналіз соціальної стратифікації сучасного українського суспільства (регіональний аспект) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. №3, 2007. С.5-37.
14. Кон М., Хмелько М., Паниотто В., Хунг Х.Ф. Социальная структура и личность в период радикальных социальных изменений: анализ Украины в период трансформаций // Социология: теория, методы, маркетинг. 2005, № 3.
15. Кон Мелвін Л. Професійна структура і відчуження // Соціальні структури і особистість: Дослідження Мелвіна Л.Кона і його співпрацівників / Пер.з англ.. Київ: Києво-Могилянська Академія, 2007. С.94-108.
16. Кутуєв П.В. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм. К.: Сталь, 2005. – 500 с.
https://drive.google.com/file/d/0B_AwM9I0LK_yV0JtYWdoMlo4aTc4NIZjZGtYaTl3WXVVT0gw/edit
17. Куценко О.Д. Общество неравных. Классовый анализ неравенств в современном обществе: опыты западной социологии. - Харьков: Изд.центр Харьковского национального университета, 2000.
18. Куценко О.Д. Статус культурных неравенств в социологии // Новые социальные неравенства / Под ред.С.А.Макеева. Киев: Институт социологии НАНУ, 2006. Главы 2, 3
19. Ленски Г. Статусная кристаллизация: невертикальное измерение социального статуса / Социологический журнал. - №4. - 2003
20. Линтон Р. Статус и роль // Человек и общество. Хрестоматия / Под ред. С.А.Макеева. – К.: Ин-т социологии НАНУ, 1999.
21. Маркс К. Социология: Сб.: Пер.с нем. — М. : КАНОН-Пресс-Ц, 2000. — 432с.

22. Матусевич В.А. Динаміка соціально-демографічної структури статусних груп та її наслідки // Українське суспільство 1992-2008. Соціологічний моніторинг. - К.:ІС НАНУ, 2008. - С.18-25.

23. Неравенства в социологической перспективе // Новые социальные неравенства / Под ред С.А.Макеева. - Киев: ИС НАНУ, 2006. Гл.1. С. 14-42.

24. Новые социальные неравенства / Под ред. С. Макеева.– К.: Институт социологии НАН Украины, 2006.– 355 с.

25. Оксамитна С.М. Гендерні відносини // Соціологія. Навч. посібник за ред. д.с.н. Макеева С.О. - К.: Знання, 2008. - С.297-331.

26. Подвижность структуры. Современные процессы социальной мобильности / Макеев С.А., Прибыткова И.М., Оксамитная С.Н. и др. – К.: Ин-т социологии НАНУ, 1999.

27. Радклифф-Браун А.Р. Структура и функция в примитивном обществе // Религия и общество. Хрестоматия по социологии религии. – М.: Аспект Прес, 1996. (421-438).

28. Симончук Е. Классовое действие: тенденции формирования социальных классов в Украине / Е. Симончук // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2011. — № 4. — С. 50–96.

29. Симончук Е. Классовое сознание: опыт сравнительного эмпирического изучения // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2010. — № 4. — С. 56-84.

30. Симончук Е.В. Классовые структуры в сравнительной перспективе // Украинское общество в европейской перспективе / Под ред.. Е.И.Головахи, С.А.Макеева. Киев: ИС НАНУ, 2007. С.33-104.

31. Симончук О. Динаміка соціально-класової структури у пострадянській Україні / О. Симончук // Українське суспільство. Двадцять років незалежності. Соціологічний моніторинг. — Т. 1. Аналітичні матеріали / За ред. В. Ворони, М. Шульги. — К. : Інститут соціології НАН України, 2011. — С. 68–83.

32. Симончук О.В. Середній клас у соціальній структурі українського суспільства // Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С.Макеева. — К.: Інститут соціології НАН України, 2006. — С. 209–243.

33. Сохань Л. Стиль жизни // Социология молодежи. Энциклопедический словарь. - М., 2008.. - С. 484-486.
34. Соціокультурні ідентичності та практики / Під ред. А. Ручки. – К.: Інститут соціології НАН України, 2002. –315 с.
35. Соціологія. Навчальний посібник / Під ред.С.О.Макеєва. – Київ: Інститут соціології НАН України, 1998.
36. Соціологія: Підручник / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; За ред. Н. П. Осипової. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 336 с.
37. Шкаратан О.И., Сергеев Н.В. Реальные группы: концептуализация и эмпирический расчет // Общественные науки и современность. – 2000.- № 5. С.33-45.
38. Штомпка П. Понятие социальной структуры: попытка обобщения // Социологические исследования. – 2001. - № 9. - С. 3-13.
39. Шютц А. Смысловая структура повседневного мира. М., 2003.